

Factsheet 2012-5

Nazorgproblematiek 18- t/m 26-jarige gedetineerden

Auteurs: G. Weijters & S. Noordhuizen

2012

Aanleiding

Met ingang van 1 januari 2012 is de Wet werk en bijstand (WWB) veranderd. Jongeren tot 27 jaar die in 2012 een bijstandsuitkering aan willen vragen, moeten eerst vier weken actief op zoek naar werk of een opleiding. Als jongeren na vier weken geen werk of opleiding hebben gevonden, kunnen ze een bijstandsuitkering aanvragen.

Deze nieuwe regels maken het voor jongeren in detentie extra lastig om te zorgen dat zij op het moment dat hun detentie erop zit een vorm van inkomen hebben. In het kader van de nazorg aan

(ex-)gedetineerden, zoals geformuleerd in het samenwerkingsmodel nazorg, wordt er juist naar gestreefd dat gedetineerden na afloop van hun detentie een vorm van inkomen hebben. De nieuwe WWB maakt het dus lastiger om aan alle doelen van het nazorgbeleid te voldoen.

Om inzicht te krijgen hoe problematisch de nieuwe WWB kan zijn voor het nazorgbeleid voor jongeren, wordt in deze factsheet een nadere beschrijving gegeven van de problematiek op inkomensgebied van 18- tot en met 26-jarige gedetineerden. Hierbij is vooral aandacht voor de problematiek op inkomensniveau bij de start van de detentie en als de gedetineerde vrijkomt uit detentie. Ter indicatie van de problematiek van 18- tot en met 26 jarige gedetineerden zal een vergelijking gemaakt worden met gedetineerden van 27 jaar en ouder.

Box 1 Belangrijkste bevindingen

- Uit dit onderzoek blijkt dat de aanpassingen van de WWB problematisch zullen zijn voor een aanzienlijk deel van de 18- tot en met 26-jarige gedetineerden. Van deze groep heeft namelijk 13,1% geen inkomen en geen huisvesting voor detentie. Verder had 18,6% van de jongeren die een inkomen hadden voor detentie een bijstandsuitkering. De kans is groot dat deze jongeren na detentie (opnieuw) een bijstandsuitkering aan zullen willen vragen, maar door de aangepaste regels van de WWB zullen zij hier niet direct recht op hebben.
- Ten slotte is het opvallend dat schulden vaker voorkomen onder jongeren die voor detentie een bijstandsuitkering ontvingen dan onder jongeren die voor detentie een inkomen uit arbeid hadden.

Aanpak

Om de inkomensproblematiek van gedetineerden te beschrijven, maken we gebruik van gegevens die in het kader van de Monitor Nazorg Ex-gedetineerden zijn verzameld. In deze monitor ligt de focus op het beschrijven van de situatie van gedetineerden op een vijftal leefgebieden, te weten inkomen, huisvesting, schulden, identiteitsbewijs en zorg. Voor een uitgebreide beschrijving van de gebruikte gegevens, de operationalisering van de begrippen en de beperkingen van de data verwijzen we naar Noordhuizen en Weijters (2012).

Tabel 1 Achtergrondkenmerken gedetineerden: 18- t/m 26-jarigen (N=3.079) versus oudere gedetineerden (N=6.611) (%)

	18 t/m 26 jaar	27 jaar en ouder
<i>Geslacht</i>		
Man	94,0	92,4*
Vrouw	6,0	7,6*
<i>Geboorteland</i>		
Nederland	70,3	60,9*
Turkije	1,0	2,9*
Marokko	3,8	5,1*
Suriname	3,2	8,4*
Nederlandse Antillen en Aruba	5,9	7,9*
Overig westers	7,3	7,7
Overig niet-westers	8,6	7,1*
<i>Burgerlijke staat</i>		
Geregistreerd partner	2,2	14,5*
Geen geregistreerd partner	97,8	85,5*
<i>Detentieduur</i>		
2 weken tot 1 maand	30,8	31,8
1 tot 3 maanden	29,6	29,0
3 tot 6 maanden	18,9	15,9*
6 maanden of meer	20,8	23,3*

* Significant verschil ($p < 0,05$) tussen 18-26 jarigen en 27 jaar en ouder

Onderzoeksgroep

De monitor nazorg ex-gedetineerden brengt de situatie op de leefgebieden in kaart voor gedetineerden die tot de doelgroep van het nazorgbeleid behoren. De doelgroep betreft alle gedetineerde burgers van 18 jaar en ouder met een geldige verblijfstatus die na een verblijf in een Nederlandse penitentiaire inrichting (PI), terugkeren naar een Nederlandse gemeente. Voor dit onderzoek naar de inkomensproblematiek van gedetineerden maken we gebruik van de gegevens uit de derde meting van de monitor nazorg. De *onderzoeksgroep* bestaat uit (ex-)gedeti-

neerden die tussen 1 juli 2010 en 30 november 2010 een PI hebben verlaten en hierbij gaat het in totaal om 9.690 personen.

In tabel 1 staat een aantal achtergrondkenmerken weergegeven van 18- tot en met 26-jarige gedetineerden vergeleken met dezelfde kenmerken van oudere gedetineerden. Hierbij vallen twee verschillen op: ten eerste zijn jongere gedetineerden vaker in Nederland geboren dan oudere gedetineerden. Waarschijnlijk is dit verschil te verklaren doordat onder jongere gedetineerden meer allochtonen van de tweede generatie voorkomen dan onder oudere gedetineerden. Tot de tweede generatie allochtonen worden namelijk personen gerekend die geboren zijn in Nederland, maar van wie een van de ouders in het buitenland is geboren. Het tweede verschil is niet zo verrassend: jongere gedetineerden hebben minder vaak een geregistreerd partner dan oudere gedetineerden.

Resultaten

Inkomen

Voor detentie heeft 63,8% van de gedetineerden jonger dan 27 jaar een inkomen. In tabel 2 staat het *soort* inkomen weergegeven van de gedetineerden die voor detentie een inkomen had. Het blijkt dat jongere gedetineerden voor detentie relatief vaak een inkomen uit arbeid hadden. Verder blijkt nog dat 18,6% een bijstandsuitkering had voor detentie en dat 12,3% van de jongere gedetineerden studiefinanciering ontving voor detentie. Bij ontslag uit detentie heeft 58,4% van de 18- tot en met 26-jarige gedetineerden een inkomen.

Voor de situatie bij ontslag uit detentie is helaas geen informatie beschikbaar over het soort inkomen waarover een gedetineerde beschikt.

Ten slotte kijken we nog naar veranderingen die tijdens detentie op kunnen treden op inkomensgebied. Daarbij gaat het om het verkrijgen of verliezen van inkomen. Met 'verkrijgen' doelen we op de gedetineerden die voor detentie geen inkomen hadden en die bij ontslag uit detentie wel over een inkomen kunnen beschikken. Over 'verliezen' van een inkomen tijdens detentie spreken we als een gedetineerde voor detentie wel een inkomen had en bij ontslag uit detentie niet meer over een inkomen beschikt.

Van de groep 18- tot en met 26-jarige gedetineerden die voor detentie geen inkomen had, verkrijgt 23,7% een inkomen tijdens detentie. Ruim drie kwart van de gedetineerden die voor detentie geen inkomen had, heeft ook bij ontslag uit detentie geen inkomen.

Van de 18- tot en met 26-jarige gedetineerden die voor detentie een inkomen hadden, verliest ongeveer 21% dit tijdens detentie. Ruim drie kwart van de gedetineerden beschikt dus zowel voor als direct na detentie over een vorm van inkomen.

Tabel 2 Soort inkomen voor detentie (%)

	18 t/m 26 jaar	27 jaar en ouder
Inkomen uit arbeid	44,7	35,4*
Bijstandsuitkering bij gemeente	18,6	39,4*
WIA-/WAJONG-uitkering	17,6	16,4*
AOW en/of pensioen	0,0	1,6*
Eigen bedrijf	1,7	3,1*
Studiefinanciering	12,3	0,4*
Anders	5,0	3,7

* Significant verschil ($p < 0,05$) tussen 18-26 jarigen en 27 jaar en ouder.

Huisvesting

Voor degenen die voor detentie geen inkomen hebben, is het interessant om ook naar hun huisvestingssituatie te kijken. Veel jongeren wonen nog bij hun ouders en kunnen door hen onderhouden worden. In die gevallen is het minder problematisch als een jongere zelf geen inkomen heeft, ervan uitgaande dat de ouders een inkomen hebben.

Het blijkt dat van de jongeren die geen inkomen hadden voor detentie 63,8% wel huisvesting heeft voor detentie. Dit betekent dat van de totale groep gedetineerden van 18- tot en met 26 jaar 13,1% geen inkomen en geen huisvesting heeft voor detentie.

Tabel 3 Soort huisvesting voor detentie van gedetineerden zonder inkomen voor detentie (%)

	18 t/m 26 jaar	27 jaar en ouder
Eigen woning	0,4	2,5*
Huurwoning	10,2	23,6*
Inwonend bij familie	70,1	31,4*
Inwonend bij vrienden of kennissen	13,3	23,6*
Kamer bij particulier	2,6	8,6*
Maatschappelijke opvang	1,5	5,4*
Andere huisvesting	1,9	4,9*

* Significant verschil ($p < 0,05$) tussen 18-26 jarigen en 27 jaar en ouder.

In tabel 3 staat het soort huisvesting voor detentie weergegeven van de gedetineerden die voor detentie geen inkomen hadden, maar wel huisvesting. Hierbij

valt op dat de meerderheid (70,1%) van deze groep inderdaad bij familie woonde. Verder woonde 13,3% van deze jongeren bij vrienden in en had 10,2% een huurwoning.

Het is waarschijnlijk dat gedetineerden die inwonen bij familie door hen onderhouden worden. Dit maakt het probleem dat men geen (eigen) inkomen heeft iets minder nijpend.

Schulden

Ten slotte kijken we in deze factsheet nog naar de situatie op het gebied van schulden van 18- tot en met 26-jarige gedetineerden. Van de jongeren die geen inkomen had voor detentie, had 71,5% schulden. Van de jongeren met een inkomen had een iets kleiner deel schulden, namelijk 66,9%. Ter vergelijking: onder gedetineerden van 27 jaar en ouder komen schulden vaker voor. Van deze groep heeft ongeveer drie kwart (75,3%) schulden voor detentie.

Van de jongere gedetineerden met schulden zit 11,8% voor detentie in de schuldhulpverlening. Wat verder opvalt, is dat jongere gedetineerden die voor detentie een bijstandsuitkering ontvangen 83,8% schulden heeft, terwijl van de jongere gedetineerden met een inkomen uit arbeid voor detentie 'slechts' 61,3% schulden heeft.

Conclusie

In deze factsheet geven we meer inzicht in de inkomensproblematiek van 18- tot en met 26-jarige gedetineerden. Dit aangezien per 1 januari 2012 de WWB is veranderd en jongeren pas na vier weken naar werk of een opleiding gezocht te hebben, in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering. Uit dit onderzoek blijkt dat jongere gedetineerden weliswaar vaker geen inkomen hebben voor detentie dan ouderen, maar dat dit enigszins genuanceerd kan worden doordat een groot deel bij familie woont. Verder blijken jongere gedetineerden die wel een inkomen hebben voor detentie dit vaker te hebben uit arbeid dan oudere gedetineerden.

Al met al lijkt het erop dat jongere gedetineerden minder vaak dan oudere gedetineerden direct na detentie een beroep zullen doen op een bijstandsuitkering. Overigens zal nog een behoorlijk deel van de 18- tot en met 26-jarigen een beroep doen op de bijstand na detentie. Zo heeft namelijk 13,1% van de jongere gedetineerden geen inkomen en geen huisvesting voor detentie. Verder heeft 18,6% van de jongeren met een inkomen voor detentie een bijstandsuitkering. De kans is groot dat deze jongeren

na detentie opnieuw een bijstandsuitkering aan zullen willen vragen om aan inkomen te komen. Ten slotte is het opvallend dat schulden vaak voorkomen onder jongeren die voor detentie een bijstandsuitkering ontvingen. Deze bevinding maakt het interessant om in volgend onderzoek te kijken naar het daadwerkelijke effect van de aanpassing van de WWB op de inkomens- en schuldensituatie van jongeren.

Literatuur

- Noordhuizen, S. & Weijters, G. (2012). *Derde meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC. Cahier 2012-13.
- VNG & Ministerie van Veiligheid en Justitie (2011). *Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-)gedetineerde burgers: Actualisatie 2011*. Den Haag: VNG.

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.